

Povinná mlčenlivost

JUDr. MUDr. Lubomír Vondráček
Fakultní nemocnice v Motole, Praha

Jedním ze základních předpokladů úspěšného poskytování zdravotní péče je, krom odborné způsobilosti zdravotnického pracovníka, pocit vzájemné důvěry mezi pacientem a zdravotnickým pracovníkem. Pacient přichází k poskytovateli zdravotní péče nejen v důvěře v jeho odbornou zdatnost, ale také v důvěře, že všechny zjištěné i sdělené skutečnosti, které se pacienta týkají, budou předmětem povinné mlčenlivosti a nebudou zneužity.

Požadavek nesdělovat informace o pacientovi nebo věci, které pacient sám uvedl je zakotven jak v právních předpisech tak normách etiky a morálky. Již Hippokratés stanovil, že uvidí-li nebo uslyší-li lékař při své lékařské praxi, nebo v soukromém životě lidí něco, co by mělo být utajeno, pomlčí o tom a zachová to jako tajemství.

Listina základních práv a svobod v odstavci 2, článku 10 uvádí, že každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života.

Úmluva o lidských právech a biomedicině v čl. 10, odstavec 1, stanovuje, že každý má právo na respektování soukromého života v souvislosti s informacemi o jeho zdraví.

Zákon o péči o zdraví lidu, pod písmenem d, odstavce 2, § 55, ukládá zdravotnickým pracovníkům povinnost zejména zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dověděli v souvislosti s výkonem svého povolání s výjimkou případů, kdy skutečnosti sdělují se souhlasem ošetřované osoby, nebo kdy jsou této povinnosti zproštěni nadřízeným orgánem v důležitém státním zájmu. Povinnost oznamovat určité skutečnosti uložené zdravotnickému pracovníkovi zvláštním předpisem tím není dotčena.

Předmětem povinné mlčenlivosti jsou všechny skutečnosti o kterých se zdravotnický pracovník dověděl. To se tedy týká nejen zdravotního stavu pacienta, ale i provedených nebo plánovaných diagnostických a léčebných výkonů, sociálních věcí, rodinných, pracovních a společenských záležitostí, které se pacienta týkají.

Konkrétně to znamená, že porodní asistentka bez souhlasu pacientky nesmí jinému sdělit, že pacientka je na rizikovém těhotenství, že pacientka požádala o finanční výpomoc, že zvažuje rozvod, že jí bylo lékařem doporučeno změnit zaměstnání, ale ani, že lékař doporučil omezit sportovní aktivity.

Bez souhlasu pacientky nesmí být rodině sdělen výsledek sonografického vyšetření, zejména ne pohlaví plodu. Porodní asistentka nesmí po telefonu bez souhlasu pacientky sdělit zaměstnavateli, známým a spoluzaměstnancům průběh porodu, váhu a míru a pohlaví narozeného dítěte.

Zákonem uloženou povinnou mlčenlivost může porodní asistentka porušit zejména tím, že skutečnosti sděluje ústně neoprávněným osobám ve zdravotnickém zařízení. Konkrétně k tomu dochází pokud porodní asistentka poskytuje neoprávněně informace návštěvám pacientky. Ještě závažnější je, pokud skutečnosti sděluje mimo zdravotnické zařízení. Konkrétně to jsou případy, kdy porodní asistentka ve společnosti uvádí, jak se pacientka při porodu chovala. K porušení povinné mlčenlivosti může také dojít neoprávněným nakládáním s osobními údaji uvedenými ve

zdravotnické dokumentaci. To jsou případy, kdy je zasílán výsledek vyšetření jinému odbornému lékaři po jiné pacientce v nezalepené obálce.

Diskuse o tom, zda má či nemá být u lůžka pacientky teplotka s údaji, je většinou uzavřena tím, že teplotka u lůžka být nemá.

Porušením povinné mlčenlivosti není, pokud porodní asistentka umožní nahlédnout do zdravotnické dokumentace, nebo pokud sama ústně poskytne potřebné informace o pacientce ostatním zdravotnickým pracovníkům, kteří se podílejí na poskytování zdravotní péče, tedy jiným porodním asistentkám, sestřám, konziliárním lékařům, rehabilitační pracovníci, a podobně. Informace však může poskytnout pouze v rozsahu, který je třeba pro výkon jejich činnosti.

Etický kodex práv pacientů uvádí, že pacient má právo očekávat, že veškeré zprávy a záznam týkající se jeho léčby jsou považovány za důvěrné, ochrana informací o nemocném musí být zajištěna i v případech počítačového zpracování.

Porušování povinné mlčenlivosti středními zdravotnickými pracovníky je stále častěji obsahem stížností, ale také, jak jsme svědky, obsahem kritických článků v tisku.

Pokud se porodní asistentka dopustí porušení povinné mlčenlivosti, podle závažnosti porušení a následků tohoto porušení může být volána k odpovědnosti trestně právní podle § 174 Trestního zákona, kde je v odstavci 2 stanoveno, že odnětím svobody až na 3 léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem bude potrestán, kdo osobní údaje o jiném, získané v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce, byť z nedbalosti, sdělí nebo zpřístupní a tím poruší právním předpisem stanovenou povinnou mlčenlivost.

V méně závažném případě může být protiprávní postup porušení povinné mlčenlivosti kvalifikován jako přestupek podle zákona o přestupcích, kde sankcí je peněžitý trest.

Poškozený by se také v některých případech mohl domáhat ochrany své osobnosti podle § 11 Občanského zákoníku, kde je stanoveno, že fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života, zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevu osobní svobody.

Abychom se vyhnuli kolizím a nebyli úspěšně obviňováni z neochoty na jedné straně a na straně druhé z porušování zákonem uložené povinnosti dodržovat mlčenlivost, je vhodné si nechat ošetřovanou pacientkou podepsat prohlášení o tom, kdo může být o jejím zdravotním stavu a dalších skutečnostech informován. Prohlášení musí obsahovat označení zdravotnického zařízení, dále komu mohou být informace sděleny (jméno, příjmení, případně postavení v rodině). Datum, jméno a podpis pacientky.

Jednoduché prohlášení pacientky o tom, kdo může být o ní informován, užívané v některých zdravotnických zařízeních:

Fakultní nemocnice
Gynekologicko-porodnické oddělení

Informace o mém zdravotním stavu mohou být sděleny pouze:

Manželovi Janu Novákovi a mojí mamince paní Věře Krátké
.....

V Praze dne
Podpis pacientky

Další změny jsou možné pouze se souhlasem pacientky.

Prameny práva

1. Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, v platném znění
2. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění
3. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění
4. Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, v platném znění.
5. Zákon č. 101/200 Sb., o ochraně osobních údajů, v platném znění
6. Listina základních práv a svobod
7. Úmluva o lidských právech a biomedicíně
8. Etický kodex práv pacienta
9. Etický kodex české asociace sester

Literatura

1. Brejcha, A.: Právo na informace a povinná mlčenlivost v českém právním řádu, Codex Bohemia, 1998.
2. Císařová, D., Sosnová, O.: Trestní právo a zdravotnictví
3. Stolínová, J., Mach, J.: Právní odpovědnost v medicíně, Galén, Praha 1998
4. Vondráček, L., Ludvik, M.: Zdravotnické právo v ošetrovatelské praxi, Brno 2003

*L. Vondráček
V Úvalu 84
150 06 Praha 5*